

نرمتنان سواحل ایرانی «هورالعظیم»

مهدی تجلی پور

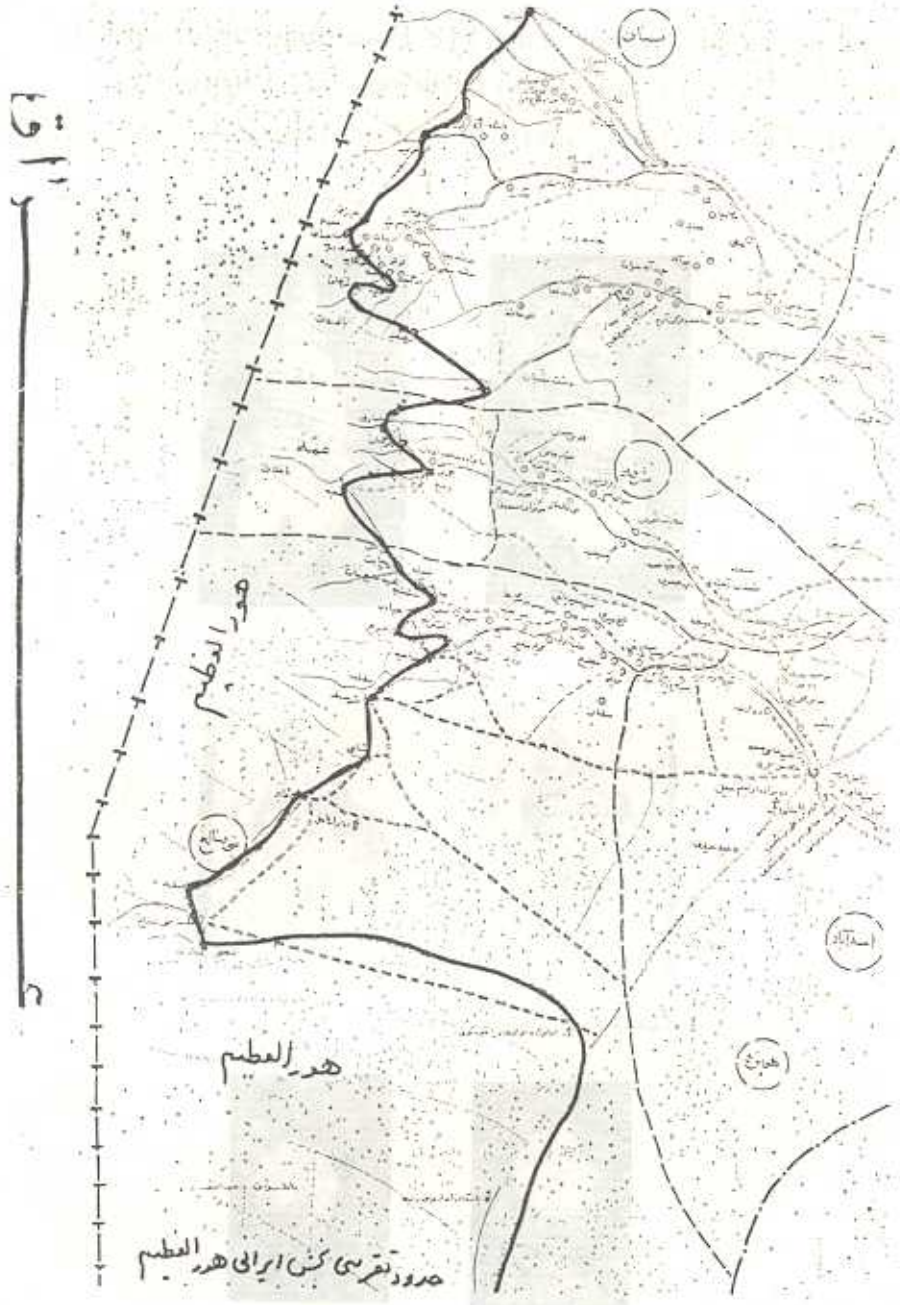
گروه ماهی‌شناسی دانشکده دامپزشکی - دانشگاه تهران

مرداب بزرگ غرب خوزستان از نظر زیستی و اقتصادی اهمیت زیادی دارد و برای اولین بار ۸ نرمتن از منطقه مذکور معرفی می‌گردد. جا دارد محققین پیلانکتون شناس، ماهی‌شناس، پرنده‌شناس و گیاه‌شناس نیز از منطقه مذکور بازدید بعمل آورند. برای این منظور به ذکر نام بعضی از گیاهان و ماهیان و پرندگان منطقه نیز پرداخته‌ایم *

مقدمه

هورالعظیم مرداب بزرگی به وسعت ۵۶۰۰ کیلومتر مربع در غرب خوزستان است و از تلاقی دو رود دیر و ج و کرخه کور در فاصله صد کیلومتری اهواز و چهل کیلومتری سوسنگرد پدید آمده است. طول ساحل ایرانی این مرداب در حدود ۶۰ کیلومتر و عرض منطقه ایران آن ۲۰ کیلومتر می‌باشد. یعنی قریب هزار کیلومتر مربع آن به ایران تعلق دارد. طول مرداب در حدود ۸۵ کیلومتر و پهنای آن ۶۵ کیلومتر است. بیشینه پیشروی و پسروی آب در خشکی اطراف مرداب به چهار کیلومتر می‌رسد. عمق متوسط مرداب ۵۰ سانتیمتر و در مواقع پرآبی در بعضی از مناطق عمق آب به ۸ متر می‌رسد.

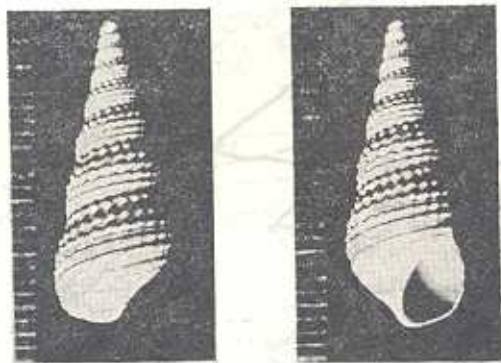
* بجاست از همکاری آقای دکتر حسن دیانت‌نژاد و دکتر بابامخیر دانشیاران گیاه‌شناسی دانشگاه تربیت معلم و تهران سپاسگزاری نمایم.

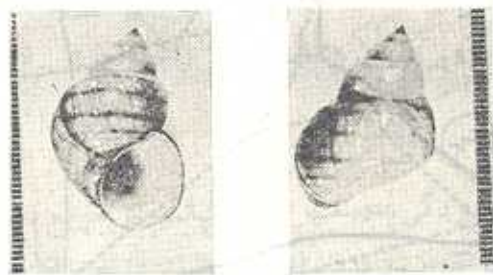
بخش ایرانی همدان و قریب خوزستان

(Spirogyra SP; Agropyrum SP; Potamogeton crispus L.
 Nymphaea SP. Ceratophyllum demersum L Phragmites
 communis Trin Typha martinii Jordan; Ranunculus aquatilis L.)

با این که در تابستان قسمت اعظم مرداب خشک است و با وجود صید فراوان و بی رویه مردم

1- *Melanoides tuberculata* Muller, 1774

2- *Bellamya bengalensis*

3- *Lymnaea iranica* Annan, et Prash, 1919

(Spirogyra SP; Agropyrum SP; Potamogeton crispus L.
 Nymphaea SP. Ceratophyllum demersum L Phragmites
 communis Trin Typha martinii Jordan; Ranunculus aquatilis L.)

با این که در تابستان قسمت اعظم مرداب خشک است و با وجود صید فراوان و بی رویه مردم

1- *Melanoides tuberculata* Muller, 1774

2- *Bellamya bengalensis*

3- *Lymnaea iranica* Annan, et Prash, 1949

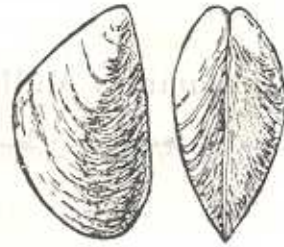
Barbus sharpeyi Barbus grypsus; Barbus lacera, Barbus Rajanorum, Parasilurus triostegus, Aspius vorax; Cyprinion Wastoni; Liza abu mystus pelasius)

روش کار

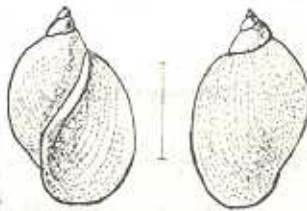
نمونه برداری ساحلی بکماث بیابچه و غربال شستشو انجام شده. کف مراداب که پوشیده

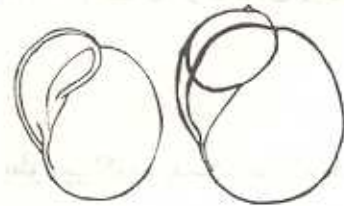
4- Unio continentalis (Haas)

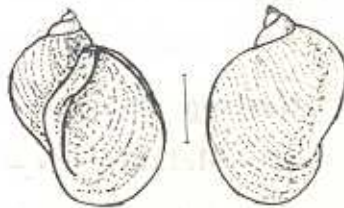
2- Dreissena polymorpha polymorpha (Pallas)

5- Lymnaea iranica An. & Pr.

3- Lymnaea glutinosa Muller.

6- Lymnaea pernica Locel, 1865

9- Corbicula fluminea Muller, 1774

منطقه شناسایی شد. بعضی از نمونه‌های تیره Dreissenidae از ساقه گیاهان جدا شده است.
نرمتنان بدست آمده در شیشه‌های الکل و آلدئید فرمیک نگهداری شده و در آزمایشگاه
شناسایی شدند.

لیست نرمتنان

الف - نرمتنان دوکفه‌ای *Bivalvia*

I - تیره *Corbiculidae*

از این تیره تعداد زیادی از گونه *Corbicula fluminea* Müller, 1774 و ۸ و
۱ و ۷، در روی سواحل شنی بدست آمده، درازای متوسط این نمونه‌ها ۱۲، پهنای متوسط ۱۴
ضخامت دوصدق رویهم ۵ میلی‌متر است.

II - تیره *Unionidae*

تعداد کمی از افراد این تیره بدست آمده که همه از گونه *Unio continentalis*
(Haas, 1900) هستند.

اندازه متوسط فاصله تارک تا دامن آنها ۲۰، پهنای متوسط ۴۵ و ضخامت دوصدق رویهم
۲۰ میلی‌متر است.

III - تیره *Dreissenidae*

تعداد زیادی از افراد این تیره در تمام مرداب بطور پراکنده بدست آمده که همه در گونه
Dreissena polymorpha (Pallas, 1771) (۱۳، ۱۴، ۱۰) جای دارند. اغلب این نمونه‌ها
به ساقه نی (*Phragmites communis* L) چسبیده بودند. درازای متوسط آنها ۲۱، پهنای
متوسط ۱۰ و ضخامت دوصدق رویهم ۱۰ میلی‌متر است. رنگ صدف سفید و روی آن پوشیده
از خط‌های عرضی فراوان است.

ب - شکمپایان *Gastropoda*

I - تیره *Melaniidae*

تعداد زیادی از افراد این تیره در مرداب بدست آمده که همه از گونه *Melanoidea*
tuberculata Müller, 1774^(۱) هستند. چرخه این صدف دارای ۸ حلقه پوشیده از خطوط

از این تیره سه گونه بشرح زیر شناسائی شده است.

دهانه پهن و پیچه کوچک دارد و در مرداب (۱) *Limnaca glutinosa* Müller, 1774

فراوان است.

دهانه بسیار پهن شبیه به گوش دارد و در مرداب (۲) *L. persica* Issel, 1865

فراوان است.

صدف زرد زودشکن و بیضی شکل دارد. (۳) *L. iranica* Annan. & Prash. 1919

III- تیره Viviparidae

افراد این تیره نسبت به دیگر تیره های نرم تن در مرداب بسیارند و همه آنها در اندازه های

مختلف به گونه *Bellamyia bengalensis* تعلق دارند.

رنگ صدف کرم مایل به سبز و درون آن بنفش روشن است.

تعدادی از نرم تنان *Helicidocce* (۱۲ و ۳) بدست آمده که هنوز بطور دقیق نامگذاری

نشده است.

Bibliographie

- 1- 1774: Müller, O.F.
Vermium terrestrium et fluviatilium seu animalium infusoriorum, helminthicorum et testaceorum, non marinorum suocinata. Historio-II: 1-214.
- 2- 1866: Issel, A.
Catalogo dei Molluschi raccolti della Missione italiana in persia. Mem. della realla. Acad. delle Sci. di Torino. Ser 2 T. 23
- 3- 1919: Annandale, N. & Prashad, B.
The Mollusca of the inland Waters of Baluchistan and of Seistan. Records. Indian Museum. vol. XVIII, part II.
- 4- 1936: Germain, L.
Mollusques terrestres et fluviatiles d'Asie mineure. Chevalier, Paris. 1-433.
- 5- 1952: Zhadin, V.I.
Mollusks of fresh and Brakish waters of the U.S.S.R Akad. Nauk. Israel. Progr. for. Sci. Transla. Jerus. 1965.
- 6- 1957: Hubendick, Bengt.
Recent, Lymnaeidae.
Stockholm. FJ. Ser. Band.3. No1.
- 7- 1957 : Starmuhner, F.U.A. Edlauer.
Beitrage zur kenntnis der Mollusken fauna des Iran. Akad. Wiss. Math. Natur. Abt. 1, Bd. 166-H. 9-10: 435-495.
- 8- 1962- Biggs, H.E.I.
Mollusca of the Iranian plateau.

Etude generale sur l'etang d'Hour-ol-azim.

(En farsi; manuscrit.)

- 10- 1968: Brandt, R.A.M
Description of new non marine Mollusks from Asia Archiv fur
Molluskenkunde. Bd. 98. Num. 5/6.P.213-289.
- 11- 1969: Chevallier. H.
Mollusques du desert du Lout (Iran.)
(Manuscrit, sevef. CNRS/R Cp. 140).
- 12- 1976: Yassin.I.
Contribution to the study of some terrestrial Mollusks of -
Mazandran
Mangandran, Gillan and Azerbaijan. Province.
Environmental studies, Iran.No.6
Cent. for. Coordin. of envir. stud. Univ. Teheran.
- 13- 1977: Tadjalli-pour.M.
Dreissena polymorpha polymorpha (Pallas, 1771) in Iran.
- 14- 1977: Tadjalli-pour. M.
Les Mollusques marins des cotes iraniennes de la Mer
Caspienne (Astara-Hachtpar)
Jour. Conch. Vol. 114. fasc-3-4